

Խմբագրական

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ

Ապրիլ ամիս է եւ դարձեալ՝ «Գարուն ա, ձիւն ա արել»։ Ապրիլ ամիս է, եւ դարձեալ նենգ ոտիի ցեղասպանական ախորժակները նոր գրգիռ են ստացեր, այս անգամ ալ արծուերոյն Արցախի մէջ, ուր մեր դիւցազուն զինուորներն ու քաջամարտիկները արժանի հակահարուած հասցուցին թշնամիին, որ Ապրիլ 1-ին, օդային ու ցամաքային լայնածաւալ պատերազմական գոծողութիւններ սկսաւ Ղարաբաղի դէմ, խախտելով 1994-ի հրադադարի պայմանները եւ միջազգային ամէն իրաւունք եւ պարտաւորութիւն։ Հայկական բանակը քաջաբար դիմադրեց, տոկաց, մարտունակ ոգիի հրեղէն ժայթքումով, յանուն հայրենեաց հողի, յանուն ազգային արժանապատուութեան պաշտպանութեան սրբազան նպատակին, արհամարհելով նոյնիսկ ազերիներու ռազմական գերակայութիւնը, անոնց ունեցած գերարդիական զինամթերքի սարքերը...:

Ապրիլ ամիսը յուշարարն է Հայկական Յեղասպանութեան, որ ահա հարիւր տարի ետք կը շարունակուի տարբեր դրսեւորումներով՝ Քէսապի մէջ, Հալէպի մէջ, Տէր Զօրի մէջ, Արցախի մէջ, եւ կը հանդիպի միեւնոյն քար անտարբերութեանը՝ «քաղաքակիրթ» աշխարհի երկիրներուն եւ կառոյցներուն, որոնք յայտնապէս շահագրգռուած են գերազանցօրէն իրենց քարիւղի, նաւթի, ճարտարարուեստի, աշխարհաքաղաքական եւ տնտեսական բազմապիսի շահոյթներով եւ հաշիւներով, քան փոքր ժողովուրդի մը արդարութեան նեցուկ ու զօրավիգ կանգնելու տարրական բարոյականութեամբ։ Այդպէս էր երէկ, այդպէս է հիմա։ Եւ պիտի չզարմանալ ալ, որ աշխարհը ձայն ու ծպտուն չի հաներ, երբ նախայարձակ ազերի մարմիններ կ'անդամահատէ, անզէն ծերեր կը սպաննէ, խժոժութիւններ կը գործէ գիւղերու մէջ եւ ամէնուր, հայատեացութեան այնպիսի ախտագին գազանութեամբ, ինչպէս էր պարագան՝ Գուրգէն Մարգարեանը իր քունին մէջ կացինահարած Ռամիլ Սաֆարովի, քանի մը տարի առաջ։

Հարիւր տարի առաջ, մենք մեն-մենակ էինք մեր պատմութեան ամէնէն սեւ թուականին։ Հիմա ալ, Հայաստանն ու Արցախը փաստօրէն մինակ են ազերի վոհմակներուն առջեւ՝ պաշտպանելու հայրենեաց հողը եւ բարձր պահելու ազգի ու հայրենիքի պատիւը։

Բարեբախտաբար, դեռ վառ կ'ապրի հայուն միասնականութեան առողջ բնագոյր, որ կը դրսեւորուի իր համակ ուժգնութեամբ ու փայլատակումով՝ նման վտանգի պահերուն յատկապէս, երբ համայն հայութիւնը՝ մէկ սիրտ, մէկ հոգի, կը բռունցքուի, ապաւինելով իր հաւաքական սեփական ուժերուն, Հայաստան-Արցախ-Սփիւռք։

Ներքին ճակատի վրայ, այս եռամիասնութիւնը ամրապնդելու հրամայականին առջեւ կը գտնուինք ազգովին, քանզի մեր փրկութիւնը՝ այժմ, ինչպէս միշտ, մեր հաւաքական ուժին մէջ է։ Մենք պիտի կարենանք համահայկական մեր միասնութեան երեք ջոկատները հզօրացնել, առաւել արդիւնաւորելու մեր հաւաքական ճիգերը յանուն մեր երկրի պետականութեան իրաւական կայացման, կայուն զարգացման ու հզօրացման, մեր

պահանջատիրութեան Դատի հետապնդման, մեր Մեծ Երագի իրականացման: Հօր Հայաստան կը նշանակէ արդար եւ ժողովրդանուէր երկիր, ազգային-պետական ճիշդ եւ իմաստուն ռազմավարութեամբ, ազգային տեսլականը ունենալով որպէս հեռահար նպատակ: Հօր Սփիւռք կը նշանակէ վերակազմակերպուած Սփիւռք, որ ունի Համասփիւռքեան Կեդրոնական Ժողով եւ համասփիւռքեան կեդրոնական հիմնադրամ, իր ածանցեալ կառոյցներով՝ տնտեսական, կրթական-մշակութային, տեղեկատուական-քարոզչական, իրաւական, ընկերային-առողջապահական... որ կարենայ լիիրաւ հետապնդել մեր արդար Դատը, զօրաւոր քարոզչական-քաղաքական լծակ դառնալ Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Արցախի, մէկ ազդու ձայնով ներկայանալ աշխարհին: Աւելցնենք որ միայն հօր Սփիւռքը կրնայ նմանապէս երկարաժամկետ եւ արդիւնաւոր նեցուկ դառնալ Հայաստանի Հանրապետութեան, եւ անշուշտ՝ հակառակը: Աւելին. հօր Հայաստան մը պայմանաւորուած է հօր Սփիւռքով եւ՝ փոխադարձաբար:

Ինչ կը վերաբերի Արցախին, ա՛լ ժամանակը չէ՞ որ Հայաստանի Հանրապետութեան պետութիւնը անմիջապէս ճանչնայ Ղարաբաղի անկախութիւնը եւ անոր վերամիաւորումը մայր հայրենիքին: Այս հանգամանքը իրաւականօրէն եւ այլ առումներով ալ կրնայ վստահաբար զօրացնել Ղարաբաղի դիրքերը, յաչս աշխարհին մանաւանդ, նոր հիմքերու վրայ դնել Հայաստան-Արցախ միասնականութիւնը, նոր երաշխիքներ ստեղծել Ղարաբաղի ապահով զարգացման:

Ֆրանսական Յեղափոխութեան յայտնի դէմքերէն Տանթոն կը պատգամէ յատկանշականօրէն. «Յաղթանակ տանելու համար, պիտի ունենալ յանդգնութիւն, դարձեալ՝ յանդգնութիւն եւ միշտ՝ յանդգնութիւն»: Մեզի համար ազգովին, թթուածինի նման էական է ունենալ ոգիի եւ մտքի յանդգնութիւն, դուրս գալու համար մեր հնամեայ կարծրատիպերէն, մտածելու եւ գործելու ա՛լ հնացած ու հնամաշ ոճերէն ու եղանակներէն, օտարին ողորմածութեան ապաւինելու ստրկամտութենէն, ձեռքբերելու ինքնաճանաչման եւ ինքնագիտակցութեան նոր որակ, ինքնակազմակերպութեան նոր ունակութիւն, քննադատական մտածողութեամբ եւ մտայնութեան նորոգութեամբ:

Ոգիի յանդգնութեամբ, մտքի նորացումով, կարելի է մեր երկրին տալ նոր ազգային-ժողովրդանուէր ուղղութիւն, արդարութիւնը դարձնել ազգային-պետական կեանքի հիմքերու հիմքը, վերջ տալ բոլոր չարաշահումներուն եւ կեղեքումներուն, ազգային-պետական ճիշդ ռազմավարութիւն մշակել: Նմանապէս, ոգիի յանդգնութեամբ եւ մտքի նորոգութեամբ, կարելի է ամբողջովին վերակազմակերպել սփիւռքացած մեր ժողովուրդի հաւաքական կեանքը, մեր Պահանջատիրական դատի հետապնդման, հայրենօգնութեան, հայակերտումի աշխատանքները դարձնել առաւել նպատակասլաց եւ արդիւնաւետ: Ոգիի յանդգնութեամբ, կարելի է պաշտօնապէս ճանչնալ Ղարաբաղի անկախութիւնը եւ անոր վերամիաւորումը մայր հայրենիքի հետ: Միաժամանակ՝ ուժգին հակահարուած տալ թշնամիին, կոտրելու համար անոր յարձակողապաշտ ոգին միանգամընդմիշտ, քանզի ուժի լեզուն է ամէնէն խօսունն ու ազդեցիկը:

Բարեբախտաբար, մեր բանակի քաջարի, առիծասիրտ հայորդիները ունին այդ ոգիի, Հայկեան ոգիի յանդգնութիւնը, անկոտրում կորովը, խիզախ կամքը, աննահանջ թափը,

որուն շուրջ համախմբուած է մեր ողջ ժողովուրդը՝ Հայաստան-Արցախ-Սփիւռք, ցեղին առհաւական միասնականութեան ուժով, կենաց-մահու այս ճգնաժամային օրերուն:

Այս ոգին է որ կը դառնայ հայ կեանքի վերանորոգման, զգաստացման եւ վերածնունդի մղիչ ոյժ, հզօրագոյն խթան՝ Հայաստան-Արցախ-Սփիւռք: Ազգային-պետական զարթօնքի հրամայական:

Մենք ազգովին բարեփոխուելու հարկադրանքին տակն ենք:

ԵՐԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կիպրահայ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳԸ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒ

Շաբաթ, 2 Ապրիլ 2016, երեկոյեան ժամը 7:00-ին, Նիկոսիոյ Փալլաս հանդիսասրահին մէջ՝ տեղի ունեցաւ տարեկան համերգը Նիկոսիոյ Ս. Աստուածածին Մայր եկեղեցոյ երգչախումբերու, հովանաւորութեամբ Կիպրոսի հայոց Կաթողիկոսական Փոխանորդ Գերշ. Տ. Նարեկ Արքեպիսկոպոսի եւ ներկայութեամբ՝ սրահը ծայրէ ծայր լեցնող հոծ հանրութեան մը:

Պրն. Ալէք Ալթունեանի ողջոյնի խօսքէն ետք, ծայր առաւ ճոխ յայտագիրը, կատարողութեամբ՝ Երեցներու, Կրտսերներու, Փոքրիկներու երգչախումբերուն:

Կրտսերներու կատարած «Կիլիկիա», «Տէր Ողորմեա» եւ «Օրհնեցից» երգերով սկսաւ համերգը, որոնք հնչեցին աղօթքի նման, ջութակի յուզաթաթաւ ընկերակցութեամբը Օրդ. Լուսի Յովհաննէսեանի:

Այնուհետեւ, Երեցներու երգչախումբը յաջորդաբար կատարեց՝ «Շուշօ», «Սրտիկ մամուլ մի մնա», «Rivers of Babylon», «Փսիմտրի Վասիլիցիա Մու» եւ «Հոյ իմ նազանի եարը» խմբերգերը, ղեկավարութեամբ Տկն. Նառա Սարտարեանի, դաշնակի ընկերակցութեամբ Տկն. Մարիա Խրիստոսուլիսի, արժանանալով ներկաներու ջերմ գնահատանքին:

Կրտսերներու (10-15 տարեկան) երգչախումբի կատարած «Քելէ լաօ» եւ «Մուշ Մուշ» ազգագրական երգերը, ղեկավարութեամբ Տկն. Վիքի Գույումճեանի, դաշնակի ընկերակցութեամբ Տկն. Նառա Սարտարեանի, քանոնի ընկերակցութեամբ Տկն. Ալիսա Ոսկանեանի եւ տհովի ընկերակցութեամբ Պրն. Հայկ Մահտեսեանի յատուկ գոյն ու երանգ տուին համերգին, ներկաները փոխադրելով կորուսեալ-չկորուսեալ երկրի եզերքները...

Փոքրիկներու երգչախումբը (6- 9 տարեկան) հնչեցուց՝ «Երաժշտութեան ձայնը», «Կաքաւի երգ», «Եկէք երգենք», «Սերըմ Կորանի, Մշօ Կորանի», «Շողոտ շաղոտ» եւ «Գարուն գարուն» երգերը, որոնք մատուցուեցան այնքան թարմատի՝ մատղաշ շուրթերէ արտաբերուած...

Ապա Կրտսերներու երգչախումբը (10-15 տարեկան) խանդավառութեամբ երգեց «Հայաստան», «Կարս Կարս» եւ «Ղափամայ» երգերը, արժանանալով ներկաներու բուռն ծափահարութեան: Համերգին բարձրակետը հանդիսացաւ՝ Փոքրիկներու եւ Կրտսերներու միացեալ երգչախումբի կատարած «Միասնութեան շուրջպար», «Արմենեան հող ա», «Գետաշէն», «Արդեօք ովքեր են», «Հասնինք Սասուն», «Հայեր միացէք» հայրենասիրական երգերը, որոնք անչափ համահունչ էին օրուան ճգնաժամային դէպքերուն եւ կարծես ցուացուցին մեր նոր սերունդի անխախտ վճռակամութիւնը տէր կանգնելու հայրենեաց հողին միասնական բռունցքով ու ոգիով...

Նշենք որ ամբողջ համերգի ընթացքին, երգերուն ընկերացաւ նաեւ՝ իւրաքանչիւր երգին հետ համահունչ, լուսապատկերներու ցուցադրութիւն, զոր սիրայօժար նախաձեռնեց եւ կատարեց Պրն. Արմէն Չէչճէնեան:

Այս հիասքանչ համերգը վերջ գտաւ բոլորին կողմէ սիրուած «Երեւան Էրեբունի» երգով, որուն յաջորդեց «Պահպանիչ» աղօթքը:

Ներկաները հեռացան սրահէն հայ երգին առթած ազգային-հայրենասիրական զգացումներով եւ հոգեպարար ապրումներով:

Թղթակից

Տեսակէտ

ԱԼԻԵԻ ՄՈԼՈՐԱՆՔԸ ԵՒ ԷՐՏՈՂԱՆԻ ՄԱԴՐԱՆՔԸ

(Ղարաբաղի պատերազմական գործողութիւններու հետքով)

Միւրան Քիրտօղլեան

Ժամանակէ մը ի վեր Ազրպէյճան ցոյց կու տար արդէն իր ջիղերը չկարենալ զսպելու նշաններ եւ այդ պատճառով ալ ինկած էր սահմանագիծը լարուած պահելու արկածախնդրութեան մէջ: Ալիեւի ջղաձգութիւնը գագաթնակէտի հասաւ , երբ Եւրոպայի

Խորհուրդին խորհրդարանական վեհաժողովին մէջ ի վնաս Ղարաբաղին քուէարկութեան դրուած բանաձեւը տապալեցաւ , յուսացածին հակառակ արդիւնքը ունեցաւ, որմէ ետք ան իր արտաքին գործոց նախարարին բերնով ի լուր աշխարհին ամբաստանեց ԵԱՀԿի Մինսքի խմբակի համանախագահութիւնը չէզոքութեամբ չգործողի, միջազգային ատեաններու մօտ

«կողմնակցական» միջամտութիւններ կատարողի յանցանքով եւ ԵՄխորհրդարանական վեհաժողովի քուէարկութեան արդիւնքը վերագրելով անոր միջամտութեան, յայտարարեց , որ ինք իր վստահութիւնը կը վերցնէ համանախագահութեան վրայէն : Ասիկա կը նշանակէր մերժել բանակցութիւնները եւ յարիլ պատերազմական լուծումի ընտրանքին :

Ազրպէյճանի Այս ձախաւեր ընտրանքը սքանչելի առիթ կը դառնար Էրտողանի համար , որ իր հաշիւներուն ծառայեցնէ մոլորած Ալիեւի ջղագարութիւնը, զայն մղէ պատերազմի արկածախնդրական գործողութիւններու՝ տարածաշրջանի մը մէջ եւ այնպիսի պահու, երբ շրջանային ռազմաքաղաքական իրադարձութիւններն ու կացութիւնը կը պահանջէին հակառակը. շրջահայեացութիւն, զսպուածութիւն, պաղարիւնութիւն:

Էրտողանն ալ նոյնպէս կը գտնուի ջղային վիճակի մէջ: Ժամանակաւոր յաջողութիւններէ տարուած՝ իր սեփական անձին ու Թուրքիոյ համար հնարաւորութիւններէ շատ աւելի վեր փառասիրութիւններու հետամուտ ըլլալով համարձակեցաւ չափուիլ նոյնիսկ Ռուսիոյ հետ

եւ ինքզինք մատնեց անել կացութեան, լքուեցաւ նաեւ իր սխալները «չտեսնող» հովանաւորէն, Ամերիկայի մեծ դաշնակիցէն: Քաղաքական մեկուսացումի հաւանականութիւնը վտանգ կը ստեղծէր, որ քրտական պայքարը անհամեմատ թափ առնէ, անոր զօրակցողներուն թիւը աւելցնելով թուրք ազգին մղձաւանջը սաստկացնէ, ինչպէս նաեւ հին ու Էրտողանով աշխուժացուած բանթուրքիզմի թեւածումները սահմանափակէ:

Աւելի կանուխ, Տաւրթօղլուի «զերօ խնդիր» քաղաքական տոքթրինը կը կարծուէր, որ կը վերաբերի յարգանքի վրայ հիմնուած ու փոխադարձ հասկացողութեան յարաբերութիւններով դրացիներուն հետ գոյութիւն ունեցող հարցերը հարթելու բարի տրամադրութեան : Հետագայ գործողութիւնները շուտով եւ անգամ մը եւս ցոյց տուին սակայն, որ Թուրքիոյ համար «զերօ խնդիր» կը նշանակէ՝ նենգութեամբ ու սադրանքներով կամ զինու զօրութեամբ դրացիներուն հետ գոյութիւն ունեցող առկախ բոլոր հարցերը ի նպաստ իրեն արմատապէս հարթելու- լուծելու նպատակ: Միջազգային հանրութիւնը եւ դրացի երկիրները խաբուելէ ետք հասկցան, ուշ հասկցան, բայց ի վերջոյ հասկցան «զերօ խնդիր»ին էութիւնը:

«Զերօ խնդիր»ն ալ ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ արտայայտութեան տարբերակ մը հի՛ն, Օսմանի օրերէն աւանդաբար շարունակուող Թուրքիոյ քաղաքական վարքագիծին. Խաբէութեամբ ու խարդաւանանքներով օգտուիլ թշնամիի թէ բարեկամի տկարութիւններէն, դաշնակից երկիրներու բարեացակամութենէն, անոնց միջեւ լուռ մրցակցութիւններէն, չխոստովանուած առկայ հակադրութիւններէն:

Թուրքիա այդ վարքագիծով միշտ ալ օգտուած է անցեալին: Ատով կը յուսայ օգտուիլ նաեւ այսօր, իր անելէն ելքի ճամբայ մը գտնելու համար :

Կասկած չկայ, որ Թուրքիոյ դրդումով, անոր քաջալերանքին ու խոստացած նեցուկին ապահինելով է, որ մոլորանքի մատնուած Ալիեւ ձեռնարկեց պատերազմական գործողութիւններու: (Բարեկամի «տկարութենէն» օգտուելու հերթական դաւադրութիւն):

ISIS-ի ծայրայեղ իսլամականները օգտագործելով՝ Իրաքի եւ Սուրիոյ կապուած իր նպատակներուն, ինչպէս նաեւ անոնց միջոցով քրտական շարժումը ճզմելու իր փորձերուն մէջ ձախողելէ ետք, Էրտողան հիմա կը գործածէ Կովկասի վտանգաւոր խաղաթուղթը:

Հաւանաբար կը յուսայ ան, որ Ղարաբաղի ճակատը հրահրելով Կովկասը ապակայունացնելու իր սադրանքը 1. ցոյց պիտի տայ՝ շրջանին վրայ վերահսկելու, հոն խաղաղութիւնը պահելու Ռուսիոյ անկարողութիւնը, 2. Արեւմուտքի իր դաշնակիցները քաղաքական երկընտրանքէն մէկին կամ միւսին հակելու պարտաւորութեան տակ պիտի դնէ եւ 3. ինչ որ կարելորն է՝ պիտի նպաստէ իր ու Թուրքիոյ դերակատարութեան բարձրացումին՝ յաշտ դաշնակիցներուն եւ Ռուսիոյ: Այս շրջագծին մէջ թերեւս կը յուսայ թրքացեղ երկիրներու նեցուկն ալ ունենալ:

Բայց կ'երեւայ թէ իր հաշուարկներուն մէջ նկատի չունի ան, որ ներկայ փուլին, յատկապէս Միջին Արեւելքի եւ Կովկասի ռազմաքաղաքական հաւասարակշռութիւնը բոլոր պարագաներուն չէ, որ կը պահպանուի հակադրութիւններով, այլ կը պահուի նաեւ ու

մանաւանդ փոխադարձ շահերու փոխ-ըմբռնումով, երբեմն նաեւ հակադիր ուժերու՝ ԱՄՆի եւ Ռուսիոյ միջեւ իրարու փոխ-օգնութեամբ: Գաղտնի՞ք են ներկայ փուլին Ռուսիոյ եւ ԱՄՆի գործակցութիւնն ու իրարու միջեւ գոյացած սկզբունքային համամտութիւնը՝ Սուրիոյ հրատապ խնդրի լուծման, քրտական ապագայ ինքնավարութեան վերաբերող եւ Ղարաբաղեան վէճը բանակցութիւններով հարթելու հարցերուն մէջ :

Էրտողան ինքզինքով յափշտակուած վտանգաւոր խաղացող մըն է: Իսկ Ալիեւ մոլորած մը, որ կը հետեւի անոր՝ թերեւս յուսալով, որ պատերազմական գործողութիւնները հանրային կարծիքի մօտ արծարծ կը պահեն Ղարաբաղի հարցը, քաղաքացիներուն մոռցնել կու տան տնտեսական ու ընկերային դժուարութիւնները եւ կ'արդարացնեն բռնապետի իր վարքը:

Սակայն յետոյ՝ ի՞նչ: Ղարաբաղը պիտի չպարտուի: Թուրքիոյ կշիռը պիտի չբարձրանայ: Ազրպէյճան դարձեալ պիտի գտնուի հոն, ուր որ էր: Իսկ Էրտողանէն եւ Ալիեւէն հաշիւ պահանջող պիտի ըլլա՞յ արդեօք հեղուած արիւնին ու աւերածութեան համար:

Մինչայդ սակայն, վտանգաւոր այս «խաղ»ի հեղինակներուն վճռապէս եւ սրբագան միասնութեամբ յայտարարելու ատենն է , որ Հայաստանին համար Ղարաբաղի խնդիր չկայ, համահայկական կնիքով միանգամընդմիջտ լուծուած է արդէն անիկա:

Նուիրեալները

Մեր Պարզև Դաւիթեան,

Թորոնթօ, 5 Ապրիլ 2016

Ապրիլ 1-ը ճանչցուած է որպէս կատակի և ճերմակ սուտերով զուարճանալու օր:

Այդ օր, սակայն, Արցախի քաջարի ժողովուրդը որ կատակի կամ զուարճանալու ո՛չ սիրտ և ո՛չ ալ տրամադրութիւն ունի, Ազերիներու կողմէ լայնածաւալ յարձակումի ենթարկուելէ ետք փաստեց որ կատակ չվերցնէր և պատրաստ է խիստ հակահարուած տալու պաշտպանելու համար իր հողը և բարձր պահելու համար իր ազգին պատիւը:

Ամէն հայ որքան ալ տարակարծիք ըլլայ Հայաստանի մէջ կիրարկուած քաղաքական ու տնտեսական խնդիրներու և հարցերու շուրջ, և կամ որքան ալ կասկածամտութեամբ դիտէ հայրենիքի մէջ կատարուած ազգային աշխատանքը դեկավար քաղաքական մարդոց, կասկածէ վեր կը մնայ անտարակոյս նուիրուածութիւնը հայ զինուորին ու երկրապահ ազատամարտիկին իր հողին ու հայրենիքին հանդէպ:

Երբեմն կասկածամտութիւնը ոմանց նոյնիսկ կը մեղանչէ հարցականի տակ դնելով հայ ազգային բանակի ուժն ու զօրութիւնը ի տես մաշումի ((Attrition) քաղաքականութեան մը առջեւ որ Ազերին կը հետապնդէ տարիներէ ի վեր թեթեւ բախումներու(skirmishes) ձեւով: Ինչո՞ւ, կ'ըսեն ոմանք, եթէ զօրաւոր ենք, մենք ալ՝ Իսրայէլի պէս և անոր օրինակով, քանի մը

զինուորականի մահէն կամ կորուստէն ետք տակնուվրայ չենք ըներ հակառակորդի (այս պարագային Ազերիներու) հիմնական կառոյցները (Infrastructure):

Պատասխանը այդպիսի կասկածամիտներու հարցումին գուցէ կը կայանայ Ռուս միջնարարի դերին մէջ որ միջազգային հաշիւներ նկատի ունենալով կ'ուզէ մեր ձեռքերը բռնել կամ կապել. կամ գուցէ կը կայանայ սփիւռքահայութեան լրացիներու տկարութենէն որ չունին հրեական լրացիներու ուժն ու զօրութիւնը աշխարհի մէջ. կամ, Աստուած չընէ, գուցէ մեր ազգային բանակը օժտուած չէ առաջատար (advanced) արդիական ռազմամթերքով , այլ անոր ուժը կախեալ է մեծապէս իր զինուորի մարտունակութեան և զոհողութեան ոգիէն և հողին ու հայրենիքին հանդէպ անոր ունեցած պաշտամունքի զգացումէն:

Ապրիլ 1-ով սկսող ամիսը հայուն ամիս է նաև ցաւի ու ցասումի, յիշելու, պահանջելու, քայլարշաւ կազմակերպելու և իր ցեղասպանեալ ազգի իրաւունքները հետապնդելու:

Ահա թէ ինչու՞ Ապրիլի սկիզբին տրուած Ազերի հարուածը Արցախին կրկնակի ցաւ է և մեր դարաւոր վերքը կը քշտէ (poke): Զայրոյթով լեցուն է հա՛յը՝ հայուն հանդէպ բոլոր անոնց, որոնք ինքնորոշումի (self-determination) արդար ուղիով քալող Արցախի մեր ժողովուրդին, մեր քոյրերուն ու եղբայրներուն, մամիկներուն, պապիկներուն և մանուկներուն, ուղղակի կամ անուղղակի ձեռով, զոհեր կը պատճառեն, քիթը կ'արիւնեն կամ քունը կը փախցնեն, ըլլան անոնք Ազերիներ, կամ անոնց գործակից Թուրք կամ Իսրայէլացի զինուորական սարքեր կամ խորհրդատուներ: Եւ եթէ Սուրիոյ մէջ Ռուսին կողմէ ամօթով պարտուող Թուրքիան Ազերիներուն կ'ուզէ գործածել անհանգիստ դարձնելու համար հայու դաշնակից Ռուսիան, այն ատեն կրուախնձոր դառնալու վիճակուած Արցախն ու իր հետ հայ ժողովուրդը իրաւունք ունին ակնկալելու Ռուսիոյ անվերապահ թիկունքը որպէսզի Արցախն ու Հայաստանը դառնան Կովկասի տարածաշրջանի անընկճելի տիրական ուժը:

Ժամանակ է որ Ռուսիան ճանչնայ մեզ որպէս իր շահերու պաշտպանը Կովկասի մէջ ինչպէս Ամերիկան կը ճանչնայ Իսրայէլը որպէս իր շահերու պաշտպանը Միջին Արեւելքի մէջ: Ու եթէ ամէն Ամերիկացի նախագահ կամ ծերակոյտ ու քննկրեսական մրցումի կ'ելլեն Իսրայէլի բացարձակ ապահովութիւնը երաշխաւորելու, թող ամէն Ռուս նախագահ և քաղաքական կամ զինուորական պատասխանատու մրցումի ելլեն իրենք ալ որպէսզի երաշխաւորեն ապահովութիւնը Հայաստանի և Արցախի:

Թող նաեւ մեր նախագահն ու քաղաքական ղեկավարութիւնը և մեծահարուստ Օլիկարները Հայաստանի, չբաւականան փչելով կրակը մեր ժողովուրդի մարտունակ ազգային ոգիին, այլ ստեղծեն առիթ ու մթնոլորտ որ մեր հնարամիտ ու պայծառամիտ երիտասարդութիւնը, Հայաստանի մէջ և սփիւռքի, ձեռք ձեռքի տուած աշխատին զիտական յառաջդիմութեամբ հրաշքներ գործելու և առաջատար արդի զէնքեր արտադրելու և այդ ընելով մեր բանակը Իսրայէլի բանակի ուժին հաւասար դարձնելու, և այդ մակարդակով Ռուսիոյ գործակից դառնալու, փոխանակ անոր ուժին վստահելու կամ անոր գործակալը մնալու ... :

Ապրիլեան Եղեռնի յիշատակումի այս ամսուն, կեցցեն ՆՈՒԻՐԵԱԼՆԵՐԸ հայ ազգին: Անոնք որոնք յաճախ կ'ապրին գիւղական խոնարհ խրճիթներու մէջ կամ կը գտնուին Մեծարենցի նկարագրած "Դաշտի ճամբու մը վրան կամ ստորոտը լեռան" և կ'ըլլան առաջին

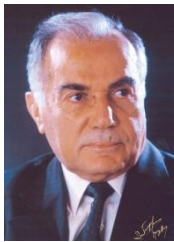
անսացողները ահազանգի կանչին երբ հայրենիքը կը կանչէ և ազգի փրկութիւնը կը պահանջէ: Անոնք մեր անթաղ գոհերու վրէժ պահանջող երկնային կանչի նօթերով քալող յաղթական շքերթի շարքերն են: Անոնք մեր Արցախի հերոսներն են:

Յօդուածներ

Յարութեան շունչը՝ իբրև հիմնատարր ազգային մտածողութեան

ԱՐԱՍ ՄԵՓԵԹՃԵԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ գաղափարախօսութիւնը իբրև ներշնչում, ոգի եւ դաստիարակութիւն թէև սկիզբ կ'առնէ աստուածաշնչային իր ակունքէն, սակայն ան խորապէս միաձուլուած է մեր մարդկային եւ ազգային զգացողութեան ու մտածողութեան հետ, որովհետև կրօնաբարոյագիտական սկզբունքները միայն գիտելիք չեն, այլ հիմնատարրը մեր մարդկային առօրեայ կեանքին ու կենցաղին: Եւ այս ինքնագիտակցութիւնը պարտադիր է թէ՛ հոգեւորականներու, եւ թէ՛ նոյն չափով՝ նաեւ աշխարհական դասին: Երեւոյթ մը՝ որ պիտի կազմաւորէ ու վերադաստիարակէ Մարդկութիւնն ամբողջ:

Քրիստոնէական աշխարհին հետ Հայ Եկեղեցին իր ժողովուրդով կը տօնախմբէ Քրիստոսի հրաշափառ յարութիւնը: Արդարեւ, Յարութեան գաղափարականն է ԷՍԱՐԸՂ քրիստոնէական վարդապետութեան, առանց որու, ան պիտի նմանէր ուրիշ կրօնական ուսմունքներու եւ իմաստասիրութիւններու: Արդարեւ, Ծաղկազարդին յաջորդող Աւագ Շաբթուան օրերէն իւրաքանչիւրը իր մէջ կը խորհրդանշէ մարդկութիւնը վերադաստիարակող եօթնախորհուրդ Իմաստ եւ իմացական խորք: Այսինքն, Վերջին ընթրիք եւ Հաղորդութիւն, Մատնութեան արարքը Յուդային, Գողգոթան ու չարչարանաց գիշերը, անկարելի թաղումը իմացական մեծ ճառագայթին եւ Անոր հրաշափառ յարութիւնը այնքան հարազատօրէն կ'արտացոլացնեն հայ ժողովուրդին դարաւոր պատմութիւնը, որուն մէջ կը գտնենք Նախախնամութեան լուսեղէն պատգամը:

Համայն մարդկութիւնը աշխարհի, մինչ մէկ կողմէն իմացական ու գիտական սխրանքներ կ'իրականացնէ, միւս կողմէն սակայն, ՉԱՐԻՔԻ սերմնացաններ կը գործեն սանձարձակօրէն ու կը քանդեն մարդկութեան թէ՛ հոգեկան եւ թէ՛ ֆիզիքական երջանկութեան աղբիւրները: Համայն աշխարհ, այսօր երբ կ'ողջունէ Ս. Յարութեան տօնը, որ Լոյսին ու ճառագայթին յաղթանակին տօնն է, որ ԲԱՐԻԻՆ յաղթանակն է ՉԱՐԻՆ վրայ, ամէն գնով պէտք է պայքարի ԲԱՐԻՔՂ դարձնել այնքան զօրեղ եւ հուժկու, որուն դիմաց պիտի զինաթափուին Չարիքին սերմնացանները: Համայն Մարդկութեան մէկ բաղադրատարրն է հայ ժողովուրդը: Պիտի սկսինք մեր վերադաստիարակութիւնն ու վերակազմակերպումը մեր իսկ ՏՈՒՆԷՆ: Մեր անմիջական շրջապատէն: Մեր համայնքային ու միութենական կեանքի հիմնական հարցադրումներէն ու լուծումներէն, որպէսզի կարենանք հասնիլ բոլորիս համար ընդունելի կարգավիճակի մը: Մեզմէ իւրաքանչիւրին իրաւունքն է Խիղճի եւ Խօսքի ազատութիւնը: Սակայն այս «ազատութիւն»ն ալ ունի իր կանոնները: Իբրև սփիւռքահայ, լուսապէս կազմակերպուած մեր ազգային կեանքին պէտք է տանք նոր Շունչ եւ Ոգի:

Վերահսկողութի՛ն մեր ներկայ Մարդուժին վրայ, եւ վերարտադրութիւն՝ նորակազմ սերունդներու: Դժբախտաբար, Սփիւռքը հետզհետէ կը նօսրանայ իր «բարոյական հարստութիւններ»էն: Գիտնանք գուրգուրալ նոր ծլարձակումներուն վրայ, որպէս երաշխիք ապագայ մշտանորոգ սաղարթախիտ ԾԱՌերու:

Ս. Յարութեան տօնին միակ խորհրդանիշը կը հանդիսանայ «Յաղթանակ՝ գերեզմանին վրայ»: Թէ՛ ճառագայթը կարելի չէ թաղել:

Գերեզման կը նշանակէ «Մեղքին տիղմը», իսկ «տապանաքար»ը՝ զայն ծածկող համատարած ԱՆՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ է:

Զատկուան խորհուրդն է, որ իբրեւ Հայ Քրիստոնէայ, հաղորդուինք Մեծ Վարդապետին կեանքին օրինակով եւ ազատագրենք մեր հոգիները «վասն հաւատոյ եւ վասն հայրենեաց»:

Պէյրութ, Լիբանան

ՈՃԻՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Աւելի պատշաճ եւ ճշգրիտ պիտի ըլլար ըսել, որ ցեղասպանութիւնը կը շարունակուի, որովհետեւ դարաւոր բնիկ ժողովուրդի մը մշակութային գանձերու աւերն ու կողոպուտը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ կանխամտածուած ցեղասպանութեան մը շարունակութիւնը՝ երբ թշնամին կը փորձէ ջնջել ամէն հետք որ կը միտի հաստատելու եւ վաւերացնելու ինքնութիւնն ու գոյութիւնը բնիկ հայ ժողովուրդին, պապենական իր հազարամեայ հողերուն վրայ:

Քաջ գիտակցելով այս իրողութեան, ինչո՞ւ լուռ են մեր ազգային եւ եկեղեցական ղեկավարները, ինչո՞ւ լուռ է հայ մամուլը, եւ ինչո՞ւ լուռ է մեր պահանջատէր երիտասարդութիւնը: Դուրս ելլենք մեր հանգիստ պայմաններէն եւ միասնաբար պայքարինք այս ահաւոր ոճիրին դէմ բոլոր քաղաքակիրթ միջոցներով:

Պուրսայի 300-ամեայ երեք յարկանի «լքուած» Հայոց Եկեղեցին ծախու է մեկուկէս միլիոն տոլարի, կը յայտարարէ "sahibinden.com" Թուրք կայքէջը: Պահ մը հարց տանք մենք մեզի՝ թէ ո՞վ է սեփականատէրը այս կալուածին, եւ որո՞ն կը փորձէ ծախել զայն: Ո՞ւր են մեր Պուլսոյ նուիրապետական Աթոռի վարչականները, ո՞ւր է պատրիարքական փոխանորդ՝ Արամ Արք. Աթէշեանը, որ այդքան «սերտ կապեր» ունի պետութեան հետ եւ երբեմն ալ լորձնաշուրթն գովասանքներ կը շոյլէ պետութեան հասցէին: Ո՞ւր է մեր պատուախնդիր ասանդապահ փաղանգը եկեղեցականներուն, որոնք կը ծառայեն Պուլսոյ եւ շրջակայքի մէջ: Ո՞վ պիտի առաջըր առնէ շարունակուող այս մեծ ոճիրին...

Թուրքիոյ Կալուածոց ծառայութեան գրասենեակին համաձայն, շէնքը որ 1986-ին պիտակուած էր որպէս «պատմական կոթող» տակաւին չէ ծախուած, բայց եւ այնպէս

գրասենեակը մեծ ակնկալություններ ունի, որ անպայման շահարկման հետամուտ ընկերություն մը պիտի փափաքի գնել կալուածը, որ քաղաքին կեդրոնը կը գտնուի, եւ անկասկած պիտի առինքնէ գնողները՝ առ նուազն իր կալուածային դիրքին համար:

Կալուածոց ծառայութեան գրասենեակի պաշտօնէային՝ Թայֆուն Օզէնկիւնլէր-ի յայտարարութիւնը, թէ «տակաւին պատմութիւն կը բուրէ ամէնուրեք» ինքնին ուրանալի վկայութիւն մըն է թուրքի մը կողմէ կատարուած, այն մասին՝ թէ Պուրսան, ուրկէ եկած էր Կոստանդնուպոլսոյ առաջին պատրիարք Յովակիմ Եպիսկոպոսը, կարելոր կեդրոն մը եղած է հայութեան համար:

Ոճիրը որեւէ իրաւունք չի կրնար ունենալ, իսկ վարձատրութիւն՝ երբե՛ք: Հայկական հողերուն վրայ թուրք պետութեան բռնի տիրապետութիւնը յայտնօրէն պիտի նշանակել վարձատրել ոճրագործը իր կատարած ցեղասպանութեան համար: Այս հողամասերը անգիր ժամանակներէ ի վեր հայոց հայրենիքին մաս կազմած են, եւ եթէ անոնց բնակչութիւնը ջարդուեցաւ թշնամի թուրք կառավարութեան կողմէ կանխամտածուած ծրագրի մը համաձայն, երկիրը չի՛ դադրիր սակայն հայկական ըլլալէ եւ վերապրող հայութեան պատկանելէ:

Ցեղասպանութեան հարիւրամեակին առիթով անգամ մը եւս ուխտեցինք անաղարտ պահել մեր նահատակներուն արինաթաթախ կտակը եւ վերջ տալ մեր անմխիթար սուգին: Այսուհետեւ՝ անհրաժեշտ է որ Սփիւռքի վերապրող հայութիւնը յաջողի ընդհանուր բիւրեղացում մը կատարել իր ազգային նպատակներուն ու քաղաքական գործելակերպին մէջ, ճիգերու եւ իտելալներու ամբողջական սերտ միութեամբ:

Պետք է խորապէս իմանանք եւ գիտակցինք որ մշակութային կորուստը անհատուցելի է: Աւերուած ու քանդուած պատմական մեր յուշարձանները, մշակութային արժէքները, որոնք միազգային ճանաչողութիւն ալ ունին Եունէսքոյի կողմէ, անվերադարձելի են: Կրնանք նորերը ստեղծել, նմանները շինել, բայց ո՛չ այն՝ զոր բարբարոս թուրքը քանդեց: Դժբախտաբար Հայ մշակոյթի նկատմամբ բարբարոսական վերաբերմունքը կը շարունակուի այսօր Թուրքիոյ մէջ, որովհետեւ թուրք պետութիւնը նպատակադրած է պատմական Հայաստանէն վերացնել ամէն հայու հետք, որպէսզի կարենայ մեր հազարամեայ հողերուն թրքականութիւնը «հաստատել»:

Ցեղասպանութիւնը կը շարունակուի եւ պիտի շարունակուի այնքան ատեն, որ համայն մարդկութիւնը միացեալ ոյժերով չի կասեցնէր ցեղասպանին արինոտ ձեռքը եւ չի՛ պատժեր զայն ըստ արժանւոյն: Հետեւաբար՝ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր հաւաքական կեցուածքն ու դիրքորոշումը շարունակուող այս ոճիրին դէմ...

ՈՍԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

2 Մարտ 2016

ԱԿՆԹԱՐԹՆԵՐ

Երբ սիրես մէկը, անոր մէջ կը բնակիս...երբ սիրես ընտանիքդ, անոր մէջ կը բնակիս....երբ սիրես ազգդ, անոր մէջ կը բնակիս...երբ սիրես մարդկութիւնը, անոր մէջ կը բնակիս....երբ սիրես բնութիւնը, տիեզերքը, անոնց մէջ կը բնակիս...եւ կ'ընդարձակուիս, կը շատնաս, կը բիրապատկուիս...սիրտդ կը դառնայ տիեզերքը համակ....Սա չէ՞ տիեզերական Սէրն առ Աստուած....

.....

Երկրայինն է դէպի երկնային թռիչքը մարդ անհատին համար միշտ եղեր է անհաս երազ՝ սկզբնական ժամանակներէն մինչեւ այսօր....Այսպէս է որ ստեղծուեր են արուեստները, կրօնները, փիլիսոփայութիւնը....որոնք գոյնի, գիծի, բառերու, հնչիւններու, աղօթքի, գաղափարներու լեզուով կը միտին մարդը վեր բարձրացնելու իր գետնաքարշ գոյութենէն դէպի գեղեցիկն ու վսեմը, դէպի Բարձրեալը, դէպի ճշմարիտը....երկրային իր սահմանափակ գոյութենէն կամուրջ մը նետելով դէպի երկնայինը.... դէպի իր գոյութեան ոգեկան ոլորտները....

.....

Ամէնէն խորունկ զգացումները չեն արտայայտուիր, անոնք միայն կը խորապրուին հոգիին խորքը....մակերեսին տեսնուածը վերի խաւն է միայն....Եւ որքա՛ն ճիշդ է բանաստեղծը երբ կ'ըսէ. «Հոգիս հանքի մ'է նման՝ ոսկի, ածուխ, թէ կապար, Որուն միայն հեղեղներ քրքրեցին խաւը վերին, Մինչ հրաբուխ մը խորունկ անոնց ներքեւ կը գոռար...»

.....

Արժէքաւոր հասարակութիւն մը ունենալու համար, չի բաւեր ունենալ՝ բարօրութիւն, օրէնքի գերակայութեան գործադրութիւն, առողջապահական եւ յարակից կարիքներու լաւ համակարգ....Այս բոլորին հետ միատեղ եւ այս բոլորէն գերիվեր, կայ հոգեւոր-բարոյական-մշակութային արժէքներու ա՛յն մթնոլորտը, որ ընդհանրական եւ անհատական կեանքին կու տայ կեանքի իմաստ, ապրելու նպատակ, կոչում թէ առաքելութիւն, ինչ որ մարդկային կեանքը կ'ընծայէ մանրակերտը արարչականին կամ աստուածայինին....

.....

Նոր ժամանակներու մարդը մէկ օրուան մարդ է, շատ յաճախ...հոգեգուրկ եւ արմատախիլ...Կ'ապրի օրուան պահանջներուն համեմատ, այսօր հոս է, վաղը՝ հոն...Այսօր ա՛յս բարեկամները ունի, վաղը՝ ա՛յն...Նոյն ձեռով ալ կը փոխուին իր հակառակորդները՝ գաղափարական գետնի վրայ...Կ'ընէ ա՛յն ինչ որ իր տուեալ պահու շահերը կը պահանջեն, եւ կը ծիծաղի ալ անոնց վրայ, որոնք սկզբունքի տէր են, արժանապատուութեան հարց կը բարձրացնեն...Տեսած եմ երդուեալ հակառակորդներ, որոնք յանկարծ կը բարեկամանան, նոյնիսկ կը սերտանան, երբ կան հասարակաց շահեր...Շահն է որ կը թելադրէ նմաններուն վարքը...իսկ շահը յարափոփոխ կ'ըլլայ միշտ...

.....

Ուրախութիւնը ուրախութիւն չըլլար, եթէ գայն չկարենաս բաժնել այլոց հետ...Բարին իր բուն իմաստը կ'առնէ այլոց հետ ճիշդ ապրելու ընթացքին մէջ...Ամէն առաքինութիւն ունի իր ընկերային պարունակը...Մարդը մարդով, մարդուն հետ միայն կրնայ լիաթոք ուրախանալ, երջանկանալ, ներքնապէս հարստանալ...Կեանքը անապատ է առանց սիրոյ, բարութեան, ազնուութեան, որոնց հասցէատէրը դարձեալ եւ դարձեալ մարդն է...

.....

Ժամանակ, ժամանակ...Ամէնէն թանկագին բանը ամէն մահկանացուի կեանքին մէջ, մեզմէ իւրաքանչիւրին համար ալ...եւ շա՛տ անգամ ժամանակ չենք գտներ իրարու համար...Ժամանակ չունիմ, կ'ըսենք ու կ'անցնինք...Բայց կարելի է՞, չէ՞, ժամանակ գտնել, ժամանակ ստեղծել, ժամանակ տրամադրել մեր սիրելիներուն...անոնց որ կարիքը ունին մեր ուշադրութեան, մեր ժամանակին...Իսկ շատ անգամ ալ մեր թանկագին ժամանակը կը յատկացնենք սին ու փուճ բաներու...կը մսխենք գայն...մինչդէռ կարելի էր գայն տրամադրել սիրտ մը ամոքելու, սիրտ մը մխիթարելու, սիրտ մը ուրախացնելու....

.....

Գրաւոր խօսքը տարբեր ներգործութիւն ունի...կը կարդաս եւ դարձեալ կը կարդաս, կը խորասուզուիս բառերու խորքը, երեւակայութիւնդ՝ թելեր առած, նոր իմաստներ կը յայտնաբերէ գրուած բառերուն ու տողերուն մէջ, չգրուածին մէջ...լռելեայն ըսուածին մէջ...Ի՛նչ մոգականութիւն, ի՛նչ կախարդանք ունին բառերը, երբ տեղին են օգտագործուած, առանց սեթեւեթանքի, պաճուճանքի, իրենք իրեց մէջ...անոնք աշխարհ մը կրնան պարփակել...Բայց զարմանալին ա՛յն է, որ սեփական գրութեան մէջ ալ նորանոր իմաստներ կը յայտնաբերես երբեմն՝ գայն նորէն ու նորէն կարդալով....

.....

Եսակեղրոն մարդը չի կրնար երջանիկ զգալ...Զարմանալիօրէն եւ ճշմարտագանցօրէն թերեւս, որքան շատ մեր ես-ին վրայ կեղրոնանանք, մեր ես-ով միայն ապրինք, այնքա՛ն աւելի կը կծկուինք, կ'աղքատանանք, նոյնիսկ կը կորսնցնենք մեր բուն ես-ը, մեր հարազատ հոգին...Միայն ինքզինք տալով, միայն ինքնամոռաց նուիրուելով մարդ կը գտնէ իր հարազատ հոգին...եւ՝ երջանկութիւնը....

.....

Փոխադարձ շահ հասկացութիւնը այնքա՛ն համատարած է ներկայիս աշխարհին մէջ, որ մաքուր, սրտաբուխ բարեկամութեան զգացումը շատերուն համար դարձեր է տեսակ մը առեւտուր....բան մը տալ՝ բանի մը փոխարէն...: Մերը, բարեկամութիւնը, արժանապատուութիւնը կարելի է՞ միթէ ապրանքայնացնել, վաճառելի դարձնել...Առանց նման սրբութեանց, կեանքը էական բան պիտի կորսնցնէր իր հմայքէն, իր վեհութենէն, իր արժէքէն, իր խորհուրդէնեւ պիտի դառնար գռեհիկ չարժէքներու շուկայ ու պագար....

.....

Ամէն պահ, հրաշք կը պատահի մեր շուրջ, երբ արեւը կը ծագի առտուն, երբ ծաղիկը կը բանայ իր թերթիկներն արեւալոյսին, երբ մանուկը կը ժպտայ աշխարհին ու մարդկանց, երբ նոր-նոր ծիւեր կը յառնեն արտերուն ու դաշտերուն մէջ....Այս բոլորին ականատես մարդը տակաւին կը սպասէ Հրաշքին, զանոնք թերեւս նկատելով ամէնօրեայ սովորական բան....Բայց ամէնէն պարզն ու սովորականը որքա՛ն բարդ ու հրաշանման են, երբ նոր աչքով դիտենք զանոնք....մանաւանդ բաց սիրտով եւ բաց միտքով...Կեանքը ի՛նքը հրաշք է....

.....

Բարի խօսք մը, անկեղծ ժպիտ մը, հեռուէ-հեռու զգացուող սրտակցութեան նշոյլն անգամ զիս կը թեւաւորէ, զիս կը ջերմացնէ, նոր խինդ ու խանդ կ'առկայծէ, ապրելու նոր կորով կը ներշնչէ...Բարի մարդիկը անոնք են էապէս, որոնք ընդունակ են սիրոյ, ջերմութեան թէկուզ նշոյլով մը լուսաւորելու սիրտերը մարդկանց....յոյս ու լոյս սփռելու իրենց շրջապատին...

.....

Եթէ կ'ուզենք էապէս բարեփոխուիլ որպէս ազգ ու հայոց երկիր, վերագտնել մեր նախնեաց հայկական իսկութիւնը, պիտի վերակազմակերպենք հայեցի դաստիարակութիւնը, օրօրոցէն մինչեւ չափահաս տարիքը եւ անկէ ետք ալ...արմատախիլ ընելու համար մեր հաւաքական եւ անհատական ես-էն ստրկամտութիւնը, կրաւորականութիւնը, զաւառամտութիւնը, օգտապաշտութիւնը....որոնք դուրսէն եկած եւ արմատ նետած են մեր էութեան մէջ, գուցէ դարերու պետականագուրկ կեանքին որպէս արդիւնք: Հայեցի

դաստիարակութիւնը միտուած պիտի ըլլայ քաջալերելու, խթանելու՝ ոգիի յանդգնութիւն, լայնախոհութիւն, ազատ միտք, վեհանձնութիւն, արդարամտութիւն, աշխատասիրութիւն, ազգային առաքինութիւններ, որոնք մեզ ուղեկցեր են դար ու դարեր եւ բարոյական հիմքն են մեր գոյութեան եւ յարատեւման:

.....

Չոհի կերպարէն դուրս պիտի ելլենք.....կրաւորական ողբացողէն դէպի պայքարող պահանջատէր....ուրիշներէն ողորմութիւն հայցողէն դէպի սեփական հաւաքական ոյժին ապաւինող.....համակերպող ու յարմարող հոգեբանութենէն դէպի նախաձեռնող եւ դէպքերուն վրայ ազդելու աստակ ազգ ու հայոց երկիր...Սա լաւագոյն նախաքայլը կրնայ ըլլալ մեր բոլոր յետագայ յաջողութեանց եւ յառաջդիմութեանց, եթէ ունենանք այդ հաւաքական կամքը....

ԵՐԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Փետրուար-Մարտ-Ապրիլ 2016

Հարցազրոյց

Եռաքայլ իրաւական պատասխան Ատրպէյճանին

(դէպի ՀՀ եւ ԼՂՀ վերամիաւորում)

Ապրիլի 1-ի լոյս 2-ի գիշերը ատրպէյճանական կողմը Լեռնային Ղարաբաղի նկատմամբ սկսեր է լայնածաւալ յարձակողական գործողութիւններ՝ կիրառելով իր զինանոցին մէջ եղած ռազմական տեխնիկայի գրեթէ բոլոր հնարաւոր տեսակները: Իրավիճակի շուրջ ԼՈՒՐԵՐ.com-ը զրուցեր է քաղաքական գիտութիւններու դոկտոր

Արմէն Այվազեանի հետ:

- Պրն. Այվազեան, ինչպէս կը մեկնաբանէք ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանի առաջարկը, որով նա ՀՀ արտաքին գործերի նախարարութեանը, փաստօրէն, յանձնարարել է «համագործակցել Լեռնային Ղարաբաղի արտաքին գործերի նախարարութեան հետ եւ աշխատել Լեռնային Ղարաբաղի հետ ռազմական փոխօգնութեան պայմանագիր կնքելու ուղղութեամբ»: Անհրաժեշտ է պայմանագրի տեքստն ունենալ, համապատասխան քննարկումներ անցկացնել եւ ուղարկել Ազգային ժողով: Հայաստանի Հանրապետութիւնը լիարժեքօրէն կատարելու է իր պարտականութիւնը Լեռնային Ղարաբաղի բնակչութեան անվտանգութեան ապահովման առումով, եւ մենք նաեւ ունենք դրա իրաւաբանական

իրաւունքը, որովհետեւ ինքներս հանդիսանում ենք 1994 թուականին կնքուած հրադադարի համաձայնագրի կողմ»:

- Հասկանալի է, որ ստեղծուած պայմաններում Հայաստանի Հանրապետութեան պատասխանն Ատրպեյճանին պէտք է լինի ոչ միայն ռազմական, այլեւ միջազգային իրաւական դաշտում և այդ առումով ՀՀ նախագահի առաջարկը միանգամայն ողջունելի է: Սակայն, կարծում եմ, այս քայլը պէտք է կատարուի իրաւական առաւել լայն ու խորը շրջանակում:

Նախ եւ առաջ պէտք է յիշել հայկական կողմի բուն նպատակը՝ Արցախի վերջնական վերամիաւորում Հայաստանի Հանրապետութեան հետ: Այժմ ՀՀ-ն ու ԼՂՀ-ն մէկ միասնութիւն են կազմում ռազմական, լեզուամշակութային, էթնոժողովրդագրական, տնտեսական, ֆինանսադրամական և բազմաթիւ այլ բնագաւառներում: Ներկայ Հայաստանը հայ զինուորի վերահսկած 42,000 քո քմ տարածքի վրայ գոյութիւն ունեցող Հայաստանի ու Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետութիւններն են: Այս փաստական միասնութիւնը հնարաւորին չափ շուտ պէտք է ուղեկցուի իրաւական վերամիաւորմամբ: Սակայն միջազգային քաղաքական գործող համակարգի պայմաններում ՀՀ և ԼՂՀ վերամիաւորման գործընթացը բարդագոյն խնդիր է: Անգամ Ռուսաստանի Դաշնութիւնն իր ողջ հզօրութեամբ ու միջազգային կշռով Դրիմն իր կազմի մէջ մտցնելուց յետոյ բախուել է կոշտ դիմադրութեան: Հետեւաբար, ՀՀ և ԼՂՀ վերամիաւորման մասին շտապողական յայտարարութիւնը որեւէ կողմից աջակցութիւն ստանալ չի կարող: Այդ քայլը կը մեկնաբանուի որպէս անեկսիա (կցում Ա.Խ.), թէկուզեւ այդ մասին գոյութիւն ունի տակաւին 1989 թ. դեկտեմբերի 1-ին Հայկական ԽՍՀ Գերագոյն խորհրդի և ԼՂԻՄ մարզային խորհրդի համատեղ որոշումը:

Այդուամենայնիւ Ատրպեյճանի լկտի ագրեսիան թոյլ է տալիս առանց յապաղելու շարժուել իրաւական վերամիաւորման ուղղութեամբ: Կարծում եմ, Հայաստանի Հանրապետութիւնը կարող է որդեգրել վերամիաւորման հետեւեալ եռաքայլ ռազմավարութիւնը.

Առաջին՝ ՀՀ-ն ճանաչում է Արցախի հանրապետութեան անկախութիւնը.

Երկրորդ՝ ՀՀ-ն և ԼՂՀ-ն անմիջապէս կնքում են կոնֆէդերատիվ յարաբերութիւնների մէջ մտնելու մասին պայմանագիր (պայմանագրի կէտերը, բնականաբար, պէտք է մշակուեն ու ձևակերպուեն շատ նրբօրէն մասնագիտական մի քանի խմբերում, որոնց մէջ կարիք կը լինի ներգրաւելու նաեւ միջազգային իրաւունքի արտասահմանցի առաջատար փորձագէտներին).

Երրորդ՝ ապագայում առաջին իսկ յարմար առիթով այս կոնֆէդերացիայի երկու անդամներն ընդունում են միասնական պետութիւն կազմելու մասին վերջնական որոշում:

Առաջին և երկրորդ քայլերը պէտք է կատարուեն գրեթէ միաժամանակ, որովհետեւ առանց ՀՀ-ի հետ կոնֆէդերատիվ յարաբերութիւնների հաստատման Արցախի ճանաչումը որպէս անկախ պետութիւն ունի նաեւ մեծ բացասական կողմեր, այդ թւում՝ վերամիաւորման բուն նպատակի ստուերում և լղոզում, իսկ երկարաժամկետ կտրուածքով նաեւ ընդհանուր

հայկական ինքնութիւնից անջատ «արցախեան» էթնիկական ինքնութեան ձեւաւորման ակամայ խրախուսում (այս կապակցութեամբ բաւարար է յիշել իր մայր հայրենիքից՝ Մերայիայից կամաւորապէս անջատուած Չեռնոզորիայի օրինակը):

Երբորդ քայլը՝ միասնական պետութեան հռչակումը, պէտք է կատարել ապագայում, երբ միջազգային քաղաքական իրադրութիւնը նորից բարենպաստ հնարաւորութիւն կ'ընձեռի:

Այս եռաքայլ սցենարով ՀՀ և ԼՂՀ վերամիաւորման կարելորագոյն խնդիրն առաջ կը շարժուի, իսկ Ատրպէյճանն իր ռազմական արկածախնդրութեան դիմաց կը ստանայ հուժկու իրաւաքաղաքական հակահարուած: Պաքուի հերթական այս յանցագործութիւնը՝ մեծ պատերազմի հրահրումն պէտք է պատժուի համակողմանիօրէն, ներառեալ միջազգային և պետական իրաւունքի ուժով:

Միաժամանակ, միջազգային հանրութեան համար այսպիսի կոնֆէդերացիայի ստեղծումը կը լինի առաւել ընկալելի և ընդունելի, քանի որ այն կը հաստատի ու կը պարզեցնի 1994 թ. զինադադարից ի վեր իրական հողի վրայ գոյութիւն ունեցող ռազմաքաղաքական վիճակը:

Գրական-Մշակութային

ՓՈՒՆՋ ՄԸ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ ԵՐԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԷՆ

ԱՂՕԹՔԻ ՊԷՍ...

Լոյսդ հեղո՛ւ, Տէ՛ր, Էակիդ

Լոյս անքնին, լոյս անմատոյց

Թող որ տեսնեմ աներեւոյթն

Զգամ խորին գաղտնիքն գոյին...

Մթան մէջ ես չմոլորիմ

Օրերուս մէջ իմ տաղտկալի

Հանապազօր հացին գերի

Սպասարկու միայն նիւթին...

Միրոյդ լոյսը կաթեցուր, Տէ՛ր

Մրտիս մէջ որ ընդարձակի

Չդառնայ ան պարունակն նեղ

Կիրքերուս մութ, իղձերուս սին....

Յոյսը լոյսիդ միշտ առկայծի

Որոնեմ զայն քուն թէ արթուն

Միտքս, սիրտս լոյսով լեցուին

Լոյսն այդ բաշխեմ յար ամէնքին....Ե.Գ.

.....

ԱԶԱՏՈՒԹՒՒՆ

Ազատութի՛ւն, ի՛նչ թովիչ ես

Բառդ միայն սիրտ կը գերե

Մարդ ու ազգեր ոտքի կ'ելլեն

Քեզմով արբած, ազատատենչ....

Կա՞ս դուն արդեօք, թե՞ միրած ես

Անկատար ի՞նչ, անհաս երա՞զ

Որ կը դիւթե, կ'առինքնե

Մեծ սիրոյ պէս կ'մնայ անհաս....

Քե՛զ կը փնտռեմ ես ամէն օր

Ժխորին մէջ հո՞ծ բազմութեանց

Աղմուկին մէջ խելացնոր

Ամբոխներուն խելագարուած....

Քեզ կը փնտռեմ, բայց չեմ գտներ

Երբ հրահանգ կայ մարդուն դժնէ
Ինչպէ՞ս ապրիլ, ինչպէ՞ս գործել
Ինչպէ՞ս սիրել, ինչպէ՞ս կրթել....

Կաղապարին մէջ առօրեայ
Դուն կը մեռնիս ամէն վայրկեան
Շնչահեղձ դուն միշտ ալ կ'ըլլաս
Մեքենային բիրտ թաթին տակ....

Մարդիկ միշտ քեզ կը գովերգեն
Բայց շղթաներ կ'ամրացնեն
Քու մերկ մարմնիդ շուրջ երկաթեայ
Որ անկաշկանդ դուն չմնաս....

Հեքիտ տրտում ես կը լսեմ
Գերութեան տակ շղթաներուդ
Հեքիտ որ միշտ ալ կ'առկայծի
Նշոյլ մը լոյս՝ խաւարին մէջ...

Մրտիս մէջ լոկ դուն կ'ապրիս յար
Մարդուն հոգւոյն մէջ անխաթար
Եթէ կրնայ վեր բարձրանալ
Հոգին պահել երկինք անբաւ: Ե.Գ.

.....

ՏԵՆՉՍ ԳԱՐՆԱՆ

Ես աշխարհէն բան չեմ ուզեր
Միայն գարունս վերադառնար
Համակ խինդ էր, սէր, կարօտներ
Արեան եռքս վերադառնար...

Առանց գարնան, յոգնած կէանք է
Անկիրք, խոհեմ իմաստութիւն
Իսկ իմ հոգին դէռ խելառ է
Անկաղապար կենսաբեցում....

Ես դէռ կ'ուզեմ գարունն գրկել
Նոյնանալ խօլ տարերքին հետ
Կ'ուզեմ երթալ դաշտ ու անդեր
Խենթեցած հողն համբուրել....

Իմ մէջ դէռ կայ գիժը պարման
Որ կրակ ունի իր մէջ առկայծ
Առանց կրակի ապրի՞լ կ'ըլլայ
Խոհեմութեա՞մբ մը ծերացած....Ե.Գ.

.....

ԳԱՐՆԱՆ ՏԵՆԴՈՎ...

Նախշուն գարնան հետ միասին
Վարդաբուրեան ծառ ու ծաղկանց
Օդին մէջ կայ շունչ զարթօնքի
Յոյսն ու լոյսը սուրբ յարութեան....

Արեգական լոյս-շոյանքով

Ծիլ ու բողբոջ պայթին սիրով

Ծառերը մերկ հագնին տերեւ

Թօթուած ձմրան թմբիրը մեղկ...

Քաղցրութիւն է, լոյս քնքշութիւն

Որ խուժէ ներս բիւր սիրտերէն

Զերթ մեղեդի, դառնայ անուրջ

Հրաշք-տեսիլք, դիւթանք լուսէ....

Միրտեր խայտան նորոգ կէանքով

Կենսաթրթիռ նոր աւիւնով

Ծաղկին սիրոյ վառ փթթումով

Միրերգութիւն մ'է հոգեթով....

Երդիքներէն սէր թող ցաթէ

Թող մայրանան հարսերը սէգ

Ծխանի ծուխն բարձրանայ

Մանկան ճիչին հետ կենսախայտ....

Լուսօրհնութիւն մը տարածուի

Միրտէ ի սիրտ հոգիէ հոգի

Գարնան շունչը հաց կենարար

Բաշխուի մարդկանց անխտրաբար....

Ողջագուրուին մարդիկ համայն

Փառաբանեն Տէրն Արարիչ

Խաղաղութիւն թող տարածուի

Օրհներգութիւն մը թող ըլլայ....

Զարթօնքն այս թող մտնէ ներս

Օճախներէն հայրենական

Հոն ուր հայ սիրտ մը կը տրոփէ

Հայ ոգիով մեր հնաւանդ....

Հայկեան ոգին նորոգ զարթնու

Մեր հողին վրայ սրբազնասուրբ

Աւիշով յորդ այնտեղ ննջող

Մեռելներուն մեր բիրաւոր....

Նոր բողբոջներ յառնեն դալար

Դաշտերուն մէջ հայրենական

Կռունկները վերադառնան

Աւետելու գարուն արդար....

Վարդահեղեղ նոր արշալոյս

Բացուի ուրախ ու կենարար

Աշխատանքով արդար եւ սուրբ

Օծուի հին հողն արմենական....

Մանուկ ու ծեր, կին ու տղամարդ

Օրինէն գարնան այս լուսաբացն

Նոր բերկրանքով համայնական

Հայերգութիւն մը թող ըլլա՛յ...Ե.Գ.

.....

ԱԶՔԵՐՈՒՍ ՄԷՋ....

Աչքերուս մէջ իմ սիրտը կար

Մերթ տխրամած, արտասուախառն

Մերթ շողշողուն, արեւափայլ

Մերթ զայրացած ու բարկացած

Մերթ սիրափայլ, գորովալի

Մերթ զսպուած յոյզերով լի....

Մերթ խղճահար ու սրտաշարժ

Մերթ անտարբեր, հայեացքով պաղ

Մերթ յուզախռով եւ ալեխռով

Մերթ ալ սիրոյ ճաճանչներով...

Աչքերուս մէջ իմ սիրտը կար

Համակ աշխարհ մը անյատակ

Բիւր խռովքներով ալետատան

Բիւր սերերով յորդահոսան...

Բայց քիչ անգամ մարդիկ տեսան

Ու զգացին սիրտս որ կար

Աչքերուս մէջ, ուր կը ցոլար

Խորախորհուրդ իր խորութեամբ....

Աչքս՝ սրտիս հայելին պարզ: Ե.Գ.

ԱՐԱՐԱՏԻՆ....

Չոր ու ցամաք լեռ մը չես դուն

Հայուն համար կենաց աղբիւր

Կենաց աւիշ, կենաց սնունդ

Թռիչք, ոգի, երազ ես դուն....

Օրօրոցէն մինչ գերեզման

Դուն մեզի հետ կ'ապրիս վարար

Հրաշք-դիւթանք ու լոյս-ցոլանք

Քեզմով արբշիռ մենք կը մնանք....

Քեզմով սլանանք մենք յարատեւ

Բարձունքները վեհ ոգեկան

Մեր հայեացքը միշտ վեր պահենք

Երկնին, լոյսին յաւերժական....

Դուն կը սնես էութիւնն մեր

Անհաս երազ քու տեսիլքով

Դուն լոկ լեռ չես, այլ անհաս երթ

Դէպ'վեր տանող ուղի լուսոյ....

Քեզմով դառնանք լուսոյ ճամբորդ

Տիւ ու գիշեր անյոզնաբեկ

Զերթ գմբէթն մեր եկեղեցոյ

Վեր սլանանք աստուածամերձ...

Քեզմէ հեռու քեզ կը փնտռենք
Մեծ սիրոյ պէս, մեզի հետ ես
Մեզ ներշնչես լոյսով անմար
Դուն անբաժան կարօտ մնաս...

Մուրբ Արարատ, լոյս անբասիր
Դուն էութիւնն հայուն անբիծ
Դուն ես վկան մեր պատմութեան
Կերտիչն անոր յար յաւիտեան
Լոյս-փարոսն ես դուն մեր երթին
Դէպի երկինք տանող ճամբայ.... Ե.Գ.

.....

ՄԱՆՈՒԿ ՕՐԷՍ

Ծնած օրէս թախիծ տեսայ
Մօրս, հօրս աչքերուն մէջ
Կորսուած տան մորմոքը կար
Անոնց սրտին մէջ կարեւեր....

Մանուկ օրէս ես հասկցայ
Որ անմար կրակ մը կը մխար
Մօրս, հօրս պատմածներէն
Նոյնիսկ անոնց հեքիաթներէն....

Մանուկ օրէս ես զգացի
Հառաչանքը անոնց հոգւոյն

Աղօթքն անոնց խոր, հոգեբուխ

Առ Բարձրեալին աղերսագին....

Մանուկ օրէս լսեցի ես

Հայրենեաց երգ կարօտավառ

Որ կը հնչէր այրած սրտէն

Կը դառնար ծուխ, հրաշէկ լաւա....

Սրտիս մէջ վերք մը բոյն դրաւ

Վերքը նախնեաց կորսուած տան

Ես ուխտեցի կեանք մը համակ

Տալ այդ տունին վերտիրութեան....

Վերքս դարձաւ երգ սիրակէզ

Հայրենեաց տան բազինին վրայ

Զերթ պատարագ կարօտակէզ

Արդարութեան որ պիտի գայ: Ե.Գ.

.....

ԱՐՅԱԽԻ ՆՈՐՕՐԵԱՅ ՀԵՐՈՄՆԵՐՈՒՆ

Քաջագունք հայոց, ձեր հոգւոյն մատաղ

Դեռ մատղաշ, պարման, ե՞րբ էր որ մեծցաք

Դարձաք ահեղ բռունցք, ե՞րբ հերոսացաք

Ի պաշտպանութիւն հողին հայրենեաց:

Մեր սիրտերն հիմա կ'ըլլան սուրբ խորան

Խորան հաւատքի, սիրոյ, խոնարհման
Իմացեալ մահուան ձեր սուրբ նուիրման
Ուրկէ պիտ' ծագի մեր վաղը պայծառ...

Դուք էք սերմնացանն գալիքին լուսէ
Մէն մի կաթիլն ձեր թափած արեան
Պիտ' բեղմնաւորէ հողն արմենական
Տայ բազում պտուղ յուրթի, մեղրահամ...

Քաջագունք հայոց, ձեր հոգւոյն մատաղ
Դուք պիտի ապրիք սերունդէ-սերունդ
Ձեզի մահ չկայ, Աստուած է վկայ
Նոր ընծիւղներն էք անմեռ հայ հոգւոյն...Ե.Գ.

.....

Ազգ իմ հայոց, դուն պիտի տոկաս
Արցունքդ սրբես ու պիտ' ամրանաս
Մէզ լեռներուդ մէջ՝ զերթ արծիւ վսեմ
Որ միշտ սլանայ բարձունքներն ի վեր:

Ցաւդ պիտ' ծամմես, ատամդ սեղմես
Ցասումէդ ուժ դուն պիտի քաղես
Ուժն այդ ամրակուռ՝ քեզի ապաւէն
Ահեղ բռունցք դառնայ՝ չար ոսոխին դէմ...

Վերքդ արիւնող ծնի նոր երգեր

Զայրոյթդ դառնայ վերապրելու վրէժ

Հօր կանգնիս դուն մասիսանման

Դէպ' յաւերժութիւն հաւատքով անխախտ: Ե.Գ.

.....

Պիտ' ուզէի սարեր ճեղքել

Քովդ ըլլալ դժուար պահին

Թէկուզ սրտիս շոյանքով մեղմ

Դառնալ վերքիդ սպեղանի...

Պիտ' ուզէի թէկուզ չնչին

Ուժ տալ, կորով քու բազուկին

Պիտ' ուզէի պուտ մ'անուշ սիրտ

Խառնել, երկի՛ր, տառապանքիդ...

Պիտ' ուզէի քեզ հետ բռունցքուիլ

Ոգիս խառնել քու ոգիիդ

Մասնիկն ըլլալ, թէկուզ փոքրիկ

Ոգեղէն հրաշք քու ժայթքումին: Ե.Գ.

.....

Ուրկե՞ կու գաս, Հայկեան ոգի

Կը զարթնուս վեհ, փինիկի պէս

Մինչ շատեր քեզ մեռած կարծեն

Դուն խոյանաս արծիւի պէս...

Մեր պատմութեան արշալոյսէն

Դո՛ւն ես եղեր մեզ ապաւէն

Թո՛ղջքի թելեր դուն տուեր ես

Ազգիս հայոց, որ սլանան վեր...

Կենաց-մահու գուպարին մէջ

Յայտնուեր ես յանկարծօրէն

Նոր զարթօնք ես ապահովեր

Ցեղին Հայկեան՝ լուսորդիներ...

Թէ որ դուն կաս, մահ չկայ մեզ

Կը վերյառնենք մենք մշտօրէն

Թէ որ աշխարհին ըլլայ մեզ դէմ

Քեզմով մենք կանք ու կը լինենք: Ե.Գ.

Գրական-Մշակութային

Նահատակ Գրագէտ Ռուբէն Մեակի Դուստրը՝ 102-ամեայ Շամիրամ Մեակ

Տիգրան Եկաւեան auroraprise.com-ի վրայ կը գրէ, որ Շամիրամ Մեակի Նիսի մօտ իր հանգստեան կոչման տան մէջ պատուոյ տեղ կը գրաւէ մանկութեան լուսանկար մը, որուն մէջ անոր կողքին են անոր եղբայրն ու մայրը: Սակայն այս մէկը ընտանեկան արձակուրդի մը ուրախալի պահի մը անմահացումը չէ: Խոժոռադէմ նշեալ երեք անձերը լուսանկարուած են 1915-ի աշնան՝ Պոլսոյ մէջ: Անոնց մայրը սեւ հագած է՝ իբրեւ սուգի նշան, անոնց հայրը յաւիտեանս հեռացած է: Մեծ դժբախտութիւն մը անդառնալի կերպով փոխած է այս ընտանիքին ճակատագիրը:

«Այս էր լուսանկարը այն անցագրին, որուն շնորհիւ Գերմանիոյ դեսպանին օժանդակութեամբ կարողացանք փախուստ տալ», կ'ըսէ Շամիրամ: 1915-ին, ան հազիւ մէկ տարեկան էր, իր եղբայրը՝ Լեւոնը՝ 3: Անոնց մայրը՝ Ճենին կը փորձէր Պոլսոյ մէջ Գերմանիոյ դեսպանատունէն կապ հաստատել Գերմանիա գտնուող իր աներ հօր հետ: «Չէինք կրնար դուրս ելլել, սահմանները փակուած էին», կը վերյիջէ Շամիրամ՝ աւելցնելով. «Պատերազմ էր եւ ցեղասպանութիւնը ընթացքի մէջ էր: Բնաջնջումի վտանգը կը դիմագրաւէինք»:

ՀԱՅՐԱԿԱՆ ՌԻՇԵՂ ԿԵՐՊԱՐ ՄԸ

Շամիրամ ծնած է Պոլիս 10 Յուլիս 1914-ին: Ան չէ ճանչցած իր հայրը: Վերջինս ձերբակալուած է, երբ ան երեխայ էր եւ երբեք չէ վերադարձած: Սակայն անոր ազդեցութիւնը այսօր եւս կը զգացուի, ընտանիքին եւ ամբողջ հայկական աշխարհին մէջ: Ռուբէն Չիլինկիրեան կը շարունակէ հայ գրականութեան մէջ ականաւոր դէմք մը մնալ: Շամիրամ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին շարունակած է մնալ կախարդական ազդեցութեանը տակ իր հօր, որ բացակայ է, սակայն զարմանալիօրէն ամենուրեք: Շամիրամի սենեակը զարդարուած է իր սիրելի ծնողքին լուսանկարներով: «Անոնցմէ երբեք չեմ բաժնուիր», կ'ըսէ ան՝ աւելցնելով. «Տեղ մը յաւիտեանս մնացած եմ մանուկ մը»:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՊՈԼԻՍ

1914-ի սկիզբը, պատերազմի սկիզբէն առաջ Ռուբէն կ'որոշէ վերադառնալ Պոլիս: Ճենին, որ Շամիրամով յղի էր՝ նուազ իսանդավառ էր: «Հայրս չէ ուզած մտիկ ընել մօրս: Ան այս ծրագիրին դէմ էր», կ'ըսէ ան: Ռուբէն իբրեւ բժիշկ նկատառելի համբաւ շահած էր, սակայն կ'երազէր վերադառնալ եւ իր ժողովուրդին ծառայել: Կ'ուզէր հայերէն բժշկական պարբերաբերք մը հրատարակել եւ ժամանակը յատկացնել բանաստեղծութեան ու գրական աշխատանքի:

Երբ պատերազմը սկսաւ, Ռուբէն Օսմանեան բանակի բժշկական բաժանմունքին մէջ սպայ մըն էր: Անոր թուրք հրամանատարները Չանաքալէի պաշտպանութեան ընթացքին անոր

քաջութիւնն ու հաւատարմութիւնը մատնանշած են: Սակայն երբ վերադարձաւ Պոլիս, մարդիկ անոր դուռը զարկին եւ հրամայեցին որ դուրս գայ: Օրը 22 յունիս 1915 էր: «Հայրս ձեռով մը գիտէր, որ մօրս վերստին երբեք պիտի չտեսնէ», կ'ըսէ Շամիրամ՝ աւելցնելով. «Վերջին խօսքերը եղան. «Երբեք մի մոռնար, որ զաւակներդ հայ են»: Հայ մտաւորականներու շարքին ձերբակալուելով՝ Ռուբէն վեց օր ետք արքայազմի Զանկիթի, ուր թուրք զինեալ աւագակի մը՝ հայասպան Աթապաշ Իսմայիլի դուստրը դարմանեց: Երբ անոր աղջիկը սիրահարուեցաւ երիտասարդ բժիշկին՝ անոր հայրը Ռուբէնին կոչ ուղղեց իսլամանալու, աղջկան հետ ամուսնանալու եւ խաղաղութեամբ ապրելու: Ռուբէն մերժեց: 28 օգոստոս 1915 թուականի վերջին հեռագիրին մէջ Ռուբէն իր կնոջ յայտնեց, որ իր բարեկամին՝ Դանիէլ Վարուժանին հետ զիրենք կը փոխադրեն Այաշ: Անոնք երկուքը սպաննուեցան նոյն օրը՝ Սափալի մօտ ճամբուն վրայ:

ՃԵՆԻԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Ռուբէնի ձերբակալութենէն ետք՝ Ճենին դիմեց իր հօր օժանդակութեան: Ան կը յուսար, որ գերմանական բանակէն հանգստեան կոչուած Ֆրանց Ափփէլ Տոր պիտի կարողանայ գերմանական եւ օսմանական իշխանութիւններուն մօտ ազդեցութիւն բանեցնելով իր ամուսինին ազատ արձակումը ապահովել: Հարցը հասաւ իշխանութեան բարձրագոյն մակարդակին, սակայն ի գուր: «Մայրս հրաժարեցաւ Գերմանիոյ հպատակութենէն եւ 1918-ին ստացաւ Հայաստանի անկախ հանրապետութեան քաղաքացիութիւնը: Մեզի հետ երբեք գերմաներէն չխօսեցաւ եւ միշտ մերժեց այդ երկիր վերադառնալ: Ես կէս գերմանացի եմ, սակայն երբեք Գերմանիա չեմ այցելած», կ'ըսէ Շամիրամ:

ՓՈՐՉ ՄԸ ԵՒՍ

Փոքր ընտանիքը հաստատուեցաւ Փարիզի մէջ: Ճենի Աւետիս Ահարոնեանին նամակ գրելով խնդրեց, որ իր զաւակներուն հայերէն կրթութիւն ստանալուն օժանդակէ: 1918-ին պատերազմը վերջացաւ եւ Ռուբէն Սեւակի ծնողքը Շամիրամն ու անոր եղբայրը հիւրընկալեցին Սիլիվրիի մէջ, ուր մեծ ազարակ մը ունէին: Սակայն երբ քեմալականները դաշնակից ուժերը երկրէն վտարած են, Շամիրամի մայրը իր զաւակներուն վրայ վախնալով վերադարձած է Փարիզ:

Շամիրամ շատ մը առիթներով այցելած է Հայաստան եւ հպարտ էր տեսնելով երկրին հերոսներու անուններուն շարքին իր հօր անունը: Նոյնիսկ այսօր ան կը հաւատայ, թէ իր ընտանիքին պատմութիւնը պատմելը կարեւոր է: «Բան մը զիս պաշտպանեց: Զիս հոգացող կար եւ այդպիսով վկայի մը վերածուեցայ: Տակաւին կենդանի եմ, որովհետեւ պէտք վկայութիւն տամ», - կ'ըսէ ան: